

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. május

Dátum:

2013. június 17.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMETROPOLIS TANULÁSKUTÓ ÉS TUDÁSMENEDZSER KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

I.	Vezetői összefoglaló	1
II.	Monitoring	4
1.	<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	<i>4</i>
2.	<i>Magyar munkaerő-piaci folyamatok.....</i>	<i>6</i>
3.	<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap.....</i>	<i>10</i>
III.	Elemzések	13
1.	<i>Pályakezdők és fiatalok foglalkoztatása</i>	<i>13</i>
2.	<i>Aktív eszközökben való részvétel.....</i>	<i>14</i>
3.	<i>Aktív és passzív eszközök kiadásai az EU-ban</i>	<i>16</i>
3.1.	Leíró statisztikák.....	16
3.2.	Klaszter analízis	19

I. Vezetői összefoglaló

Az euróövezet munkaerő-piaci helyzetének romló tendenciája tovább folytatódott az elmúlt hónapok során, javulás a közeljövőben sem várható. A munkakereslet nem változott, a ledolgozott munkaórák száma csökkent, a munkanélküliség historikus csúcsot döntött. Az Egyesült Államokban javul a munkaerőpiac állapota. A munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje óta folyamatosan emelkedik. A munkanélküliségi ráta 2013 áprilisában átlagosan 12,2 százalékon állt a valutaövezetben, így újabb csúcsra emelkedett. Az egy évvel korábbi időszakhoz képest 0,8 százalékpontos a növekmény. Az EU egészében is historikusan magas szintre emelkedett a ráta.

Hazánkban a gazdasági aktivitás 2013 negyedik hónapjában nem változott az előző havihoz képest a KSH adatai alapján,¹ a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 57,1 százalék. A munkakínálatot már nem tudták növelni az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), azonban várakozásaink szerint ez a megtorpanás csak átmeneti, és az aktivitás bővülése tovább folytatódhat az idei évben. A részletes adatok hiányában csak azt lehet feltételezni, hogy a közmunkaprogramokban résztvevők számának a volatilitása miatt állhatott meg az aktivitás bővülése.

A foglalkoztatottak száma 2013 áprilisában közel 8 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított és trendszírt foglalkoztatási arány továbbra is magas, 51,1 százalékos volt, amely már a válság előtti szintnek felel meg. A versenyszféra munkakereslete erősödött, amely az információ, kommunikáció és a szakmai tudományos tevékenységet folytató ágazatok foglalkoztatottságában mutatkozott meg.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,6 százalékra csökkent 2013 áprilisában, vagyis az állástalanok aránya újra 11 százalék alá került. Kedvező folyamatnak tűnhet az, hogy a KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresési idő is mérséklődött. Ez azonban csak a közfoglalkoztatásból való kiáramlásnak a következménye, mivel év elején sokan elvesztik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét. A munkaerőpiac továbbra is laza, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma nem változott érdemben, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

¹http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.06.10.-én lettek letöltve.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3,2 százalékkal nőttek 2013 márciusában az előző év azonos időszakához képest, míg a versenyszférában 2,7 százalékos emelkedést regisztráltak a KSH adatai alapján. A tavalyi év bérdinamikájához képest jelentősen csökkent a szféra dolgozóinak a kereset-növekedése, amit a minimálbér-emelés sem tudott kompenzálni. Bár továbbra is lehetősége van a vállalatoknak a bérkompenzációra, de már sokkal kevesebben juthatnak hozzá az állami támogatáshoz. Ez érezteti hatását a béreken is, aminek következtében a magasabb keresettel rendelkezők kisebb mértékű fizetésemelésben részesülhettek az év harmadik hónapjában.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013. áprilisban az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak. A bevételi oldali 319 milliárdos előirányzatnak 32,7 százaléka teljesült 2013 áprilisáig, az év negyedik hónapjáig 107,8 milliárd forint folyt be az alapkasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulhatnak, szemben a tavalyi évvel. Az aktív támogatások előirányzatának csak 15,2 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év első felében várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések. A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 51,8 milliárd forint került felhasználásra. Áprilisban a programok felfutása folytatódott, amit jól jelzett az is, hogy több mint 35 ezer új támogatott álláshelyet írtak ki a munkaügyi kirendeltségek a múlt havi 140 ezer után.

A pályakezdő fiatalok munkaerő-piaci helyzete kiemelt jelentőségű a foglalkoztatáspolitiká számára. Az Európai Unióban átlagosan 22,8 százalékos volt a 25 év alattiak munkanélkülisége, míg a teljes lakosságon belül 10,5 százalékos volt a mutató értéke 2012-ben. Az előbbi ráta értéke a mediterrán országokban volt a legnagyobb, míg a legkisebb a nyugati államokban. Hazánkban közel kétszer nagyobb volt a fiatalok állástalanságának az aránya, mint a teljes lakosságé. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat felmérése alapján is jól látszik, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv és az Első Munkahely Garancia program hatására a vállalatoknak jobb a véleményük a pályakezdő fiatalokkal kapcsolatban. A felmérésben szereplő gazdasági szervezetek közül a legtöbben a lehetséges válaszok köréből azokat az opciókat jelölték meg, amelyek a pályakezdők foglalkoztatásának pozitív aspektusait érintik.

A foglalkoztatáspolitikai eszközöket igénybe vevők száma az előző év azonos időszakához képest jelentősen, 50,2 százalékkal nőtt 2013 májusában. Leginkább a képzésekben részesülők száma emelkedett, amely pozitívként értékelhető. A létszámnövekedés leginkább TÁMOP 2.1.6-os programnak köszönhető, hiszen az országos közfoglalkoztatási programok keretein belül képzések indultak.

Az aktív eszközökre szánt GDP-arányos kiadások a válság kitöréséig folyamatosan csökkentek, majd 2009–2010-ben jelentősen megnőttek, elérve az átlagos 0,64 százalékos szintet az EU-ban. Ez annak a következménye, hogy jelentősen megnőtt ebben az időszakban a munkanélküliség és így a potenciális résztvevők száma az egyes programokban. A legnagyobb volumenű aktív eszköz, melyben a legtöbben vettek részt, a munkaerő-piaci szolgáltatás volt. Ezt követte a bértámogatás és a képzés. A legkevesebben a közfoglalkoztatási és vállalkozóvá válási programokban vettek részt 2010-ben. A válság előtti szinthez képest a legjobban a bérjellegű támogatások GDP-arányos kifizetései nőttek 2010-re. A klaszteranalízis alapján hazánk foglalkoztatáspolitikai kiadásai és a gazdasági ismérvek alapján leginkább Bulgáriához, Észtországhoz, Írországhoz, Portugáliához és Szlovákiához hasonlított 2010-ben. A vizsgált csoportra általában az jellemző, hogy az EU átlagnál magasabb a munkanélküliség (átlagosan 1,7 százalék ponttal), miközben – leszámítva a közfoglalkoztatást – az aktív eszközökre kevesebbet költenek az uniós átlagnál.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az euróövezet munkaerő-piaci helyzetének romló tendenciája tovább folytatódott az elmúlt hónapok során, javulás a közeljövőben sem várható. A foglalkoztatás nem változott érdemben, a ledolgozott munkaórák száma csökkent, a munkanélküliség historikus csúcsot döntött.

Az Egyesült Államokban javul a munkaerőpiac állapota. A munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet az év eleje folyamatosan emelkedik: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 februárja és márciusa között 0,3 százalékkal emelkedett, míg az előző év azonos időszakához képest 1,1 százalékos a bővülés.² A kereslet dinamikáját a versenyszféra hajtja, hiszen 2012 és 2013 májusa között közel 1,8 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában folytatódott a leépítés (éves bázison – 0,3 százalék). A privátszférában elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta az idei év májusában, februárhoz képest 0,1 százalékponttal, 7,6 százalékra csökkent.

Az euróövezet munkaerőpiacán folytatódott a romló tendencia 2013 I. negyedévében, fordulat rövidtávon nem várható. A foglalkoztatottság 2013 első három hónapjában tovább zsugorodott: az előző év azonos időszakához képest 1 százalékos, az előző negyedévhez viszonyítva 0,5 százalékos visszaesést regisztráltak. Szektorális bontásban nézve az ipari foglalkoztatottság tovább csökkent negyedéves bázison. A romló helyzetet jelzi, hogy a szolgáltató szektorban a korábbi időszak növekedésével ellentétben csökkent a munkaerő iránti kereslet. A ledolgozott munkaórák száma az előző év azonos időszakához viszonyítva 1,5 százalékkal zsugorodott. A vállalatok továbbra is elsősorban a munkaórák számának mérséklésével reagálnak a romló gazdasági helyzetre.³

A munkanélküliségi ráta 2013 áprilisában átlagosan 12,2 százalékon állt a valutaövezetben, így újabb csúcsra emelkedett. Az egy évvel korábbi időszakhoz képest 0,8 százalékpontos a növekmény. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodott a ráta: májusban 11,1 százalékot regisztráltak, ez éves alapon 0,7 százalékpontos növekedést jelent. A helyzet súlyosságát jelzi, hogy a munkanélküliek 46 százaléka már több mint egy éve állást keres, és a tartós munkanélküliek aránya folyamatosan emelkedik.

Tagországok szintjén továbbra is rendkívül eltérő a helyzet, és a magas aggregált mutató elsősorban néhány periferiális euróövezeti ország munkaerőpiacához köthető. A legfrissebb, áprilisra vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 18 tagállamban emelkedett a

²<http://bls.gov/news.release/empsit.t01.htm> Letöltve: 2013.06.13.

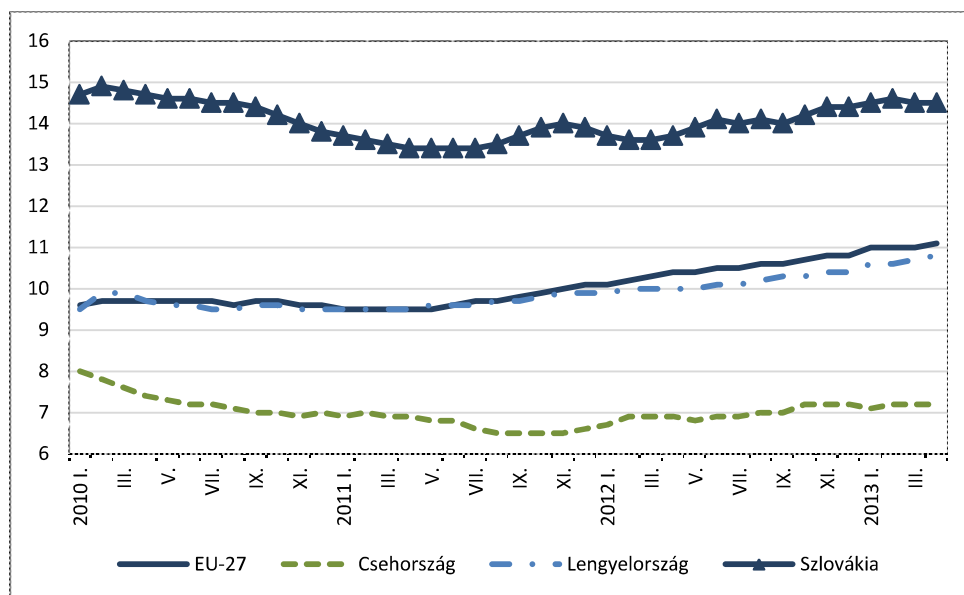
³ Forrás: Eurostat

munkanélküliségi ráta. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg Ausztriában 4,9 százalékon áll az index, addig Görögország és Spanyolország esetében már 27 százalékos értéket regisztráltak.

Az Európai Bizottság májusi prognózisa szerint rövidtávon nem várható a munkaerő-piaci feszültségek oldódása.⁴ A gazdaság folyamatos gyengélkedése csökkenti a munkaerő iránti keresletet, és a vállalatok mozgástere a munkaórák csökkentésére besűkül, így várhatóan tovább nő a munkanélküliségi ráta. 2013 egészében az EU-ban 0,4, míg az euróövezetben 0,7 százalékkal zsugorodik a foglalkoztatottság az előrejelzés szerint. Emellett az aktívák számának visszafogott emelkedése is hozzájárul ahhoz, hogy a munkanélküliségi ráta 2013-ban átlagosan 11,1 illetve 12,2 százalékon tetőzzön a két régióban.

Jövőre a gazdasági növekedés lassú helyreállása már segíthet stabilizálni a munkaerőpiacokat. Ugyanakkor a tartós munkanélküliek arányának emelkedése, valamint a munkaerőpiac növekvő strukturális problémái középtávon rontják a pozitív kilátásokat. Ennek fényében a bizottság szerint 2014-ben az unióban és a valutaövezetben rendre 0,5–0,2 százalékos foglalkoztatottság bővülésre lehet számítani. A gazdaságilag aktívák számának további növekedése azonban ezt a pozitív folyamatot fékezi, amennyiben az állástalanok arányát tekintjük. Az eurózónában így 0,1 százalékponttal, 12,1 százalékra csökkenhet a ráta, míg az EU-ban változatlanul 11,1 százalékon állhat.

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓZÓNÁBAN
(SZÁZALÉK, SEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)⁵

Forrás: Eurostat

⁴ European Commission [2013]: European Economic Forecast Spring 2013

⁵ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en Letöltve: 2013.06.13.

A visegrádi hármas munkaerőpiacának közös jellemzője, hogy 2012 utolsó negyedében a ledolgozott munkaórák száma zsugorodott. A régiós foglalkoztatás éves bázison Szlovákia kivételével azonban még emelkedett. Az aktívak száma a cseheknél és a lengyeleknél nőtt a tavalyi IV. negyedévben. Szlovákiában a munkanélküliek inaktivitásba vonulása csökkentette a munkaerő kínálatát. Az idei I. negyedévben a cseh munkanélküliségi ráta változatlanul 7,2 százalékon állt. Szlovákiában és Lengyelországban az előző negyedévhez képest 0,1–0,2 százalékpontos emelkedést követően 14,5 és 10,6 százalék volt az állástalanok aránya.

A legfrissebb prognózisok szerint a régiós munkaerőpiac idén folytatja gyengülését, de 2014-ben már fordulat várható, vagyis a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedésére és a munkanélküliségi ráták süllyedésére lehet számítani.⁶ Ez alól kivételt egyedül Lengyelország képez, ott még jövőre is romlanak a munkaerő-piaci kilátások.⁷

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás stagnált 2013 negyedik hónapjában a KSH adatai alapján,⁸ így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 57,1 százalékos volt, amely változatlan az előző hónaphoz képest. A munkakínálatot már nem tudták növelni az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), azonban várakozásaink szerint ez a megtorpanás csak átmeneti, és az aktivitás bővülése tovább folytatódhat az idei évben. A részletes adatok hiányában csak azt lehet feltételezni, hogy a közmunkaprogramokban résztvevők számának a volatilitása miatt állhatott meg az aktivitás bővülése.

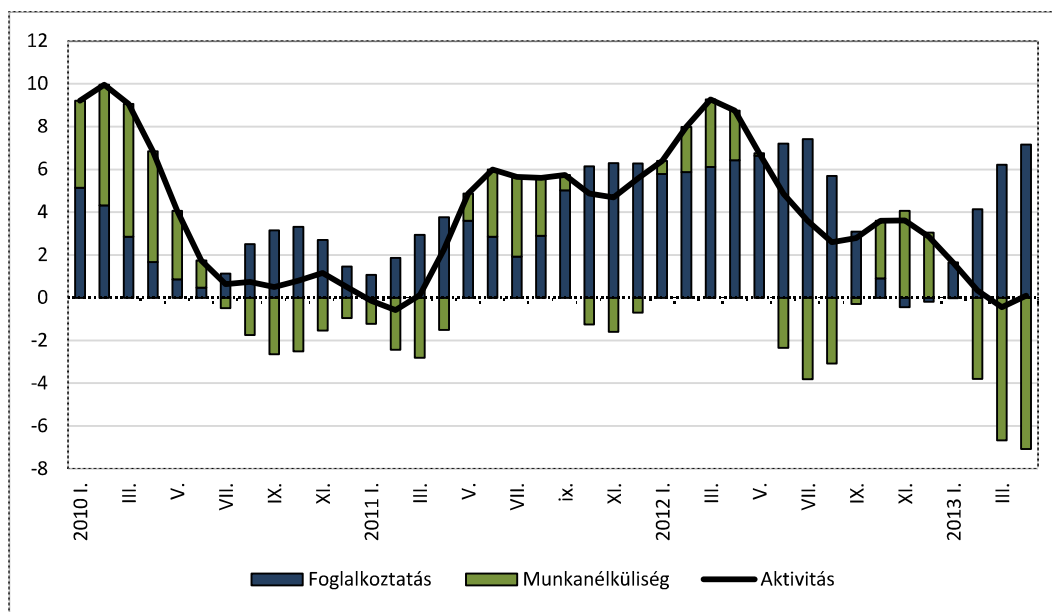
A foglalkoztatottak száma 2013 áprilisában közel 8 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított és trendszerű foglalkoztatási arány továbbra is magas, 51,1 százalékos volt, amely már a válság előtti szintnek felel meg. A versenyszféra munkakereslete erősödött, amely az információ, kommunikáció és a szakmai tudományos tevékenységet folytató ágazatok foglalkoztatottságában mutatkozott meg. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma bővíthetett áprilisban.

⁶ Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2013 II.; Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q1

⁷ National Bank of Poland [2013]: Inflation Report March 2013

⁸ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.06.14.-én lettek letöltve.

2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT, TREND SZŰRT)

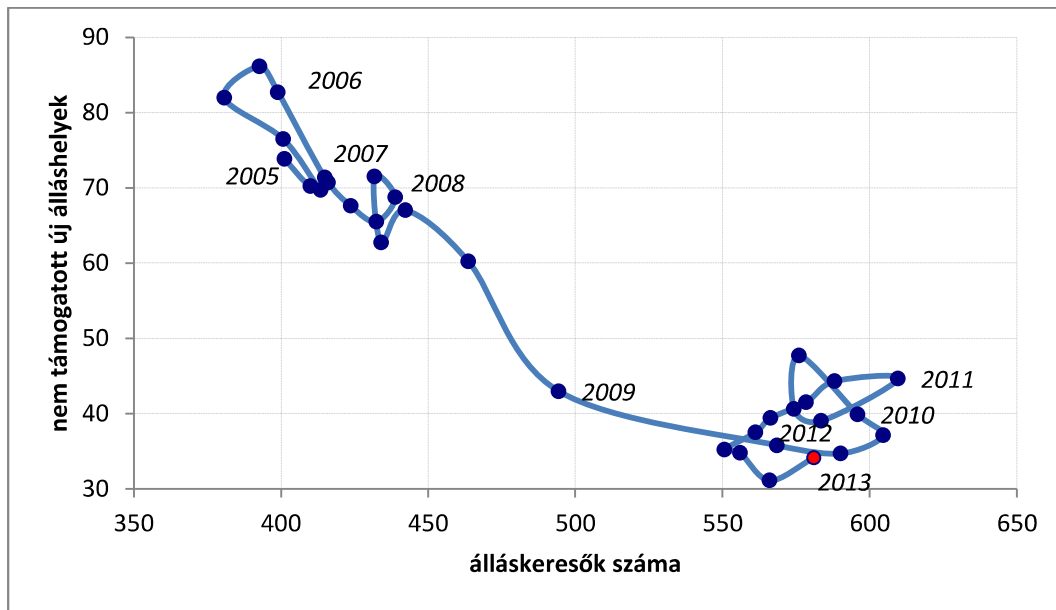
Forrás: KSH, Századvég-számítás

Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak számának csökkenése megállt 2013 márciusában:⁹ a legnagyobb visszaesést a művészeti, információ, kommunikáció és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A feldolgozóiparban stagnált a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A mezőgazdaságban a közfoglalkoztatottak számának csökkenése miatt 1,5 százalékkal zsugorodott az alkalmazottak száma éves összevetésben.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,6 százalékra csökkent 2013 áprilisában, vagyis az állástalanok aránya újra 11 százalék alá került. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresői száma szintén csökkent az elmúlt hónapban.

⁹http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gli001c.html - Az adatok 2013.06.14.-én lettek letöltve.

3. ÁBRA: BEVERIDGE-GÖRBE
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

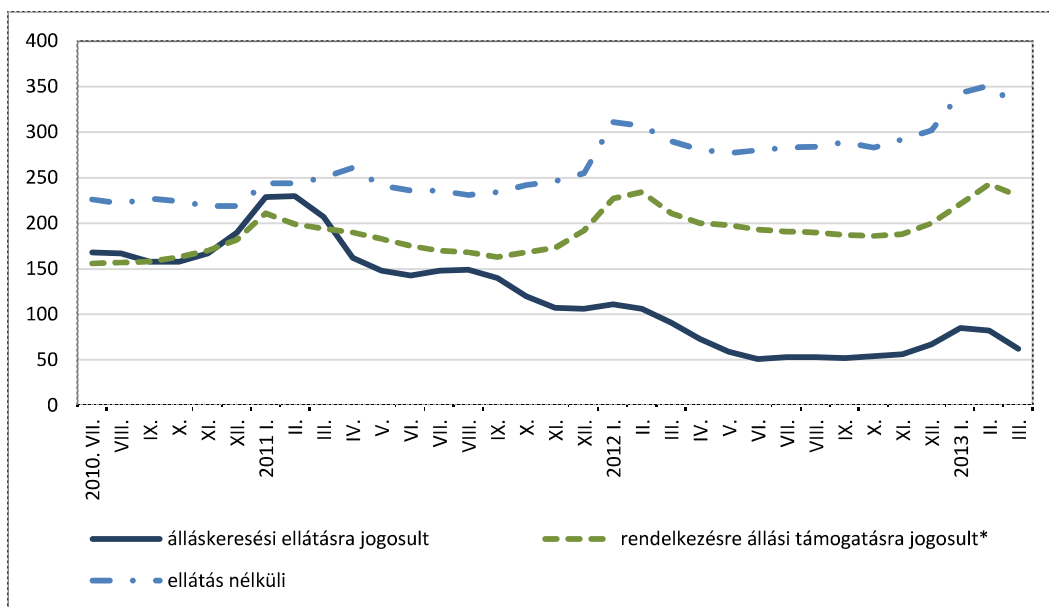
Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Kedvező folyamatnak tűnhet az, hogy a KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresői idő is mérséklődött. Ez azonban csak a közfoglalkoztatásból való kiáramlásnak a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét. Az NFSZ adatai szerint 2013 első negyedévében a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 6,3 százalékkal emelkedett. A strukturális problémák így összességben nem enyhültek a hazai munkaerőpiacon.

Az ellátórendszer átalakításának hatásai egyelőre nem kimutathatók, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskereső aránya folyamatosan emelkedik éves alapon. 2013 áprilisában 15 ezerrel nőtt ebben a kategóriában regisztráltak száma egy év alatt. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 19 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

A munkaerőpiac továbbra is laza, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma nem változott érdemben, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

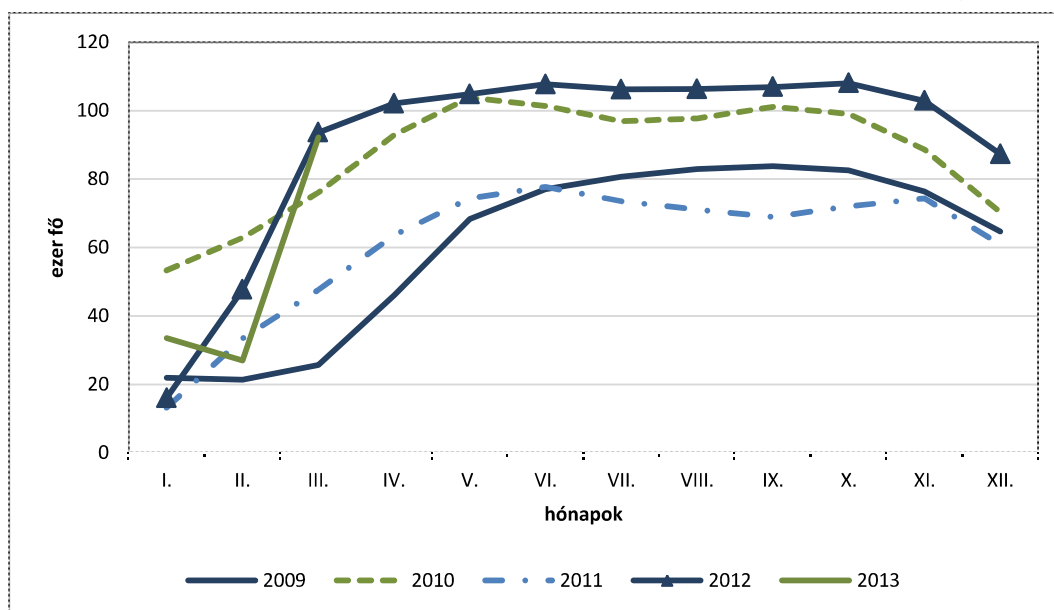
4. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 harmadik hónapjában a közfoglalkoztatás bővülése nélkül 0,5 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. A közmunkaprogramok elhúzódó kiírása miatt még februárban kevesebben, de márciusban már a tavalyi sinthez hasonló mértékben vettek részt álláskereső a rendszerben. Az állástalanok számának jelentős hó/hó csökkenése arra enged következtetni, hogy áprilisban tovább nőtt a támogatott álláshelyek száma.

5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3,2 százalékkal nőttek 2013 márciusában az előző év azonos időszakához képest, míg a versenyszférában 2,7 százalékos emelkedést regisztráltak a KSH adatai alapján. A tavalyi év bérdinamikájához képest jelentősen csökkent a szféra dolgozóinak a kereset-növekedése, amit a minimálbér-emelés sem tudott kompenzálni. Bár továbbra is lehetősége van a vállalatoknak a bérkompenzációra, de már sokkal kevesebben juthatnak hozzá az állami támogatáshoz. Ez érezteti hatását a béreken is, aminek következtében a magasabb keresettel rendelkezők kisebb mértékű fizetésemelésben részesülhettek az év harmadik hónapjában. A rendszeres keresetek továbbra is nagyobb ütemben nőnek (3,4 százalék év/év), mint a teljes bér, mivel az elvárt bér- és a minimálbéremelés nem vonatkozik a juttatásokra és a prémiumokra. A költségvetési szféra bérei 4,5 százalékkal emelkedtek az előző év azonos időszakához képest, a közfoglalkoztatottak hatásának kiszűrésével pedig 4,1 százalékos volt a növekedés 2013 harmadik hónapjában.

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013. áprilisban az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 319 milliárdos előirányzatnak 32,7 százaléka teljesült 2013 áprilisáig, az év negyedik hónapjáig 107,8 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulnak, szemben a tavalyi évvel. Ennek megítélése még nehézkes a negyedik hónap adatai alapján, azonban az már most is látszik, hogy a tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb lesz a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege.¹⁰

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	törvényi előirányzat	IV. hó	teljesítés I–IV. hó	Teljesítés %-a
Járulékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	14 757,4	60 408,9	34,5
- Egészségbizt. és munkaerő-piaci járulék NFA-t megill. hányada	120 133,3	10 499,1	40 793,3	34,0
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	4 258,3	19 615,6	35,8
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	101 542,7	8 100,5	31 700,5	28,4
- Költségvetési támogatás	10 000,0	800,5	3 200,5	16,0
- Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	7 300,0	28 500,0	31,1
Egyéb bevételek	2 650,0	159,5	440,5	16,6
- Területi egyéb bevétel	850,0	38,4	123,7	14,5
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	75,6	251,4	25,1

¹⁰ http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezettseggel_osszefuggo_2013.pdf

Bevételek	törvényi előirányzat	IV. hó	teljesítés I–IV. hó	Teljesítés %-a
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	45,5	65,4	8,2
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	331,2	383,5	38,3
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	2 145,5	12 211,7	31,3
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	1 777,5	2 687,1	-
Költségvetés szerinti bevételek	319 140,6	27 271,7	107 832,2	32,8
Függő tételek	0,0	-141,5	-109,6	-
Összes bevétel	319 140,6	27 130,2	107 722,6	32,7

Forrás: Magyar Államkincstár

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az év négy hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 30,8 százalékos teljesítés, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagymértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

Az aktív támogatások előirányzatának csak 15,2 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év első felében várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 51,8 milliárd forint került felhasználásra. Az év elején még kisebb volt a felhasználás, ami annak volt köszönhető, hogy a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium közötti szokásos megállapodási szerződés január hónap végén jött csak létre. Így nem történtek jelentős kifizetések, azonban a közfoglalkoztatotti bérkifizetések rendben zajlottak. A munkaügyi kirendeltségek az áthúzódó programok finanszírozását meg tudták oldani. Ennek köszönhetően most áprilisban a programok felfutása folytatódott, amit jól jelzett az is, hogy több mint 35 ezer új támogatott álláshelyet írtak ki a munkaügyi kirendeltségek a múlt havi 140 ezer után.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	IV.hó	teljesítés I-IV. hó	Teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	1 217,5	5 007,9	15,2
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	799,4	3 724,6	13,8
- Járulékkedvezmény megtérítés	6 000,0	418,1	1 283,3	21,4
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	1 401,5	3 763,0	13,7
Passzív kiadások	59 361,9	4 445,3	18 295,7	30,8
- Álláskeresési ellátások	59 000,0	4 445,3	18 295,7	31,0
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	424,4	2 115,3	35,3
Működtetési célú kifizetések	300,0	171,3	288,7	96,2
Start- munkaprogram	153 779,8	13 468,3	51 793,1	33,7
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	3 368,5	10 523,7	16,9
- TÁMOP 1.1 Munkaerő-piaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	1 621,2	5 281,8	15,1
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	1 747,3	5 241,8	47,7
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	0,0	0,0	0,0
Költségvetés szerinti kiadások	345 140,6	24 496,9	91 787,4	25,8
Összes kiadás	345 140,6	24 498,3	91 782,2	25,8
Összes bevétel	319 140,6	27 130,2	107 722,6	32,7
Egyenlegváltozás	-26 000,0	2 631,9	15 940,4	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 25,8 százalékát, azaz 91,8 milliárd forintot kifizettek az év első négy hónapjában. Az egyenleg így 16 milliárd forintos volt.

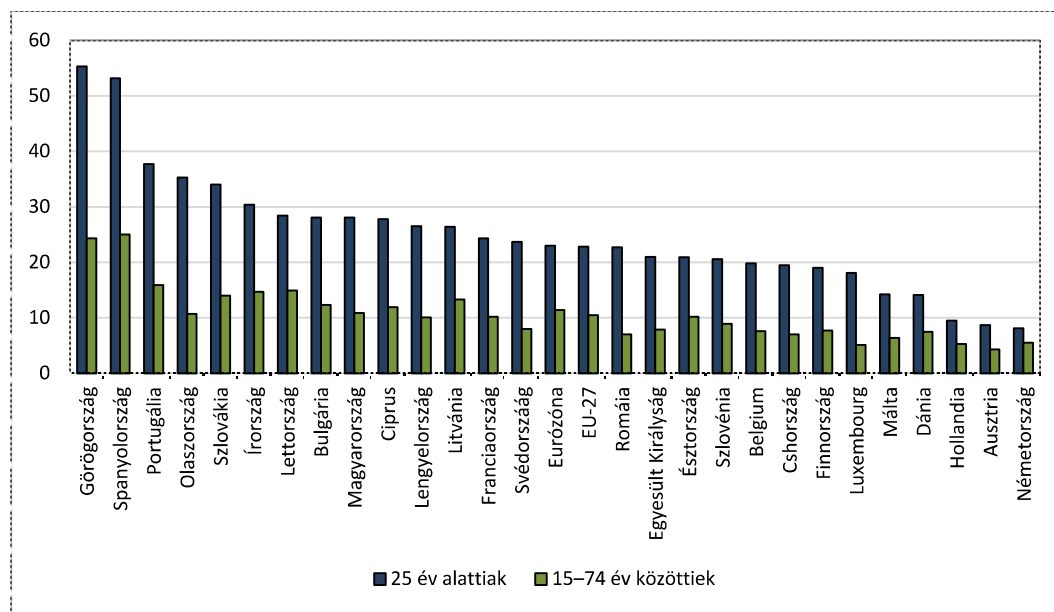
III. Elemzések

1. Pályakezdők és fiatalok foglalkoztatása

A pályakezdő fiatalok munkaerő-piaci helyzete kiemelt jelentőségű a foglalkoztatáspolitikai számára. Ebben a fejezetben áttekintjük, hogy milyenek az Európai Unióban a fiatalok foglalkoztatási esélyei, bemutatjuk a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat felmérése alapján, hogy a vállalatoknak milyen a pályakezdőkkel kapcsolatos attitűdje.

Az Európai Unióban átlagosan 22,8 százalékos volt a 25 év alattiak munkanélkülisége, míg a teljes lakosságon belül 10,5 százalékos volt a mutató értéke 2012-ben. Az előbbi ráta értéke a mediterrán országokban volt a legnagyobb, míg a legkisebb a nyugati államokban. **Hazánkban közel kétszer nagyobb** volt a fiatalok állálatanságának az aránya, mint a teljes lakosságé. Általánosságban elmondható, hogy a déli és a keleti államokban a magas munkanélküliség mellett a fiatalok munkaerő-piaci helyzete rosszabb.

6. ÁBRA: MUNKANÉLKÜLISÉG AZ EURÓPAI UNIÓBAN 2012-BEN (SZÁZALÉK)

Forrás: Eurostat

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat felmérése alapján is jól látszik, hogy a Munkahelyvédelmi Akcióterv és az Első Munkahely Garancia program hatására a vállalatoknak jobb a véleményük a pályakezdő fiatalokkal kapcsolatban. A felmérésben szereplő gazdasági szervezetek közül a legtöbben a lehetséges válaszok köréből azokat az opciókat jelölték meg, amelyek a pályakezdők foglalkoztatásának pozitív aspektusait érintik. Ezek közül is a munkáltatók számára a pályakezdők révén elérhető állami támogatás tekinthető a legfontosabbnak, másodikként említhetjük e munkaerő könnyebb betaníthatóságát, harmadikként pedig a kedvezőbb munkaerő-költségeket.

3. TÁBLÁZAT: A GAZDASÁGI SZERVEZETEK PÁLYAKEZDŐK FOGLALKOZTATÁSÁVAL KAPCSOLATOS ATTITÚDJEI (SZÁZALÉK)

	2012. I. negyedév	2013. I. negyedév
Az állam számos támogatást nyújt utánuk	41	53
Betanításuk sok időt vesz el	18	15
Olcsóbbak, mint a tapasztalt munkaerő	23	25
Könnyebben betaníthatók, mint más korosztályok	33	32
Nehezen alkalmazkodnak a munkahelyen	8	8
Tapasztalatlanságukból adódóan lassabb munkavégzésüket nem ellensúlyozza az alacsonyabb bérük	11	11
A legfrissebb szakmai tudással rendelkeznek	26	22
Betanításuk lefoglal egy szakképzett kollégát	22	23
Hasznosak, mert önállóan képesek feladatokat ellátni	12	7
Hosszú távon nem lehet rájuk számítani	14	17

Forrás: NFSZ

2013. I. negyedévében a cégek 53 százaléka jelölte a felmérés kérdőívén, hogy a pályakezdeket a számos állami támogatás miatt éri meg foglalkoztatni. Ez az arány az egy évvel korábbihoz képest lényegesen magasabb. Ezzel párhuzamosan a pályakezdő munkaerő kedvezőbb költségeit is több munkáltató jelölte meg a tárgy negyedévben, mint egy évvel korábban. E munkaerő könnyebb betaníthatósága, ha kisebb mértékben is, de veszített súlyából. A pályakezdeket foglalkoztatásának nehézségeit megfogalmazó válaszlehetőségek közül a legtöbb gazdasági szervezet a szakképzett kollégák pályakezdeket általi lefoglalását említette.

Összességében elmondható, hogy a Kormány jó úton halad, a fiatalokat érintő támogatások tekintetében. Bár a fiatalok munkanélkülisége még alig csökkent az utóbbi időben, de hosszú távon nőhet a foglalkoztatottsága a vizsgált csoportnak a járulékkedvezmények miatt.

2. Aktív eszközökben való részvétel

A foglalkoztatáspolitikai eszközökben résztvevők száma az előző év azonos időszakához képest jelentősen, 50,2 százalékkal nőtt 2013 májusában. Leginkább a képzésekben részesülők száma emelkedett, amely pozitívumként értékelhető. A létszámnövekedés leginkább TÁMOP 2.1.6-os programnak köszönhető, hiszen az országos közfoglalkoztatási programok keretein belül képzések indultak. Természetesen a támogatások megítélése nem csak a résztvevők számának változásától függ, hanem az eszköz hatékony felhasználásának is a függvénye. Az eddigi tapasztalatok szerint a képzés az egyik legköltségesebb programtípus, amelynek hatékonysági mutatói elmaradnak a többi eszközhöz képest. Ennek ellenére is támogatni kell a közfoglalkoztatottak képzését, hiszen ez hosszú távon növelheti a résztvevők elhelyezkedési esélyeit.

4. TÁBLÁZAT: AKTÍV ESZKÖZÖKBEN RÉSZTVEVŐK SZÁMA (FŐ)

	2013. május	Változás	
		2013. áprilishoz viszonyítva (%)	2012. májushoz viszonyítva (%)
Foglalkoztatást elősegítő képzés támogatása	36 110	7,0	127,7
Álláskereső klubban való részvétel idejére keresetpótló juttatás	357	37,8	83,1
Bértámogatás	11 886	2,2	-14,3
Álláskereső vállalkozóvá válását elősegítő támogatások	2 447	4,0	51,0
Közhasznú munkavégzés támogatása	202	0,0	-2,9
Bérlétségi támogatás	13 534	21,3	19,7
Helyközi utazás támogatása	456	4,8	57,8
Munkaadós képzés támogatása	460	-21,0	99,1
Összesen	65 452	8,4	50,2

Forrás: NFSZ

A helyközi utazási támogatások bővülése pozitívum, mivel a mobilitás ösztönzése az egyik elsődleges szempont. A bértámogatásban résztvevők száma összességében csökkent az előző évhez viszonyítva, amely viszont negatívum, hiszen az elmúlt évek tapasztalatai alapján az egyik legjobb eszköz volt költséghatékonyság szempontjából. Így fontos, hogy nagyobb prioritást élvezzen ez az eszköz, ami segítheti az álláskereső elhelyezkedését. Itt is érdemes megemlíteni, hogy **nem csak a nagyszámú programok a fontosak, hanem az is, hogy a bértámogatások minél jobban illeszkedjenek a piaci követelményekhez, és kerülendő a támogatások holtsúly hatása.** A vállalkozóvá válást elősegítő programokban nagyjából 50 százalékkal többen szerepeltek, mint tavaly, amely szintén pozitív változás. Összességében az aktív eszközökben (kivétel közfoglalkoztatás) több mint 20 ezer fővel, 1,5-szeresére nőtt a résztvevők száma májusban az előző évhez képest, amely elsősorban a közfoglalkoztatást kiegészítő képzéseknek volt köszönhető.

5. TÁBLÁZAT: KÖZFoglalkoztatásban résztvevők száma

	2013. május	Változás	
		2013. áprilishoz viszonyítva (%)	2012. májushoz viszonyítva (%)
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	26 338	44	–62
Vállalkozások részére BPJ-ban részesülő személyek foglalkoztatásának támogatása	0	–	–
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	38 482	57	276
Értékt terem tő közfoglalkoztatási program támogatása	0	–	–
Kistérségi startmunka mintaprogram támogatása	3	–	–
Nem ismert	86 314	26	–
Összesen	151 137	36	90

Forrás: NFSZ

2012 májusában a közfoglalkoztatottak száma egy év alatt 71 ezer fővel, 90 százalékkal nőtt. A hosszabb idejű programok súlya csökkent, míg az országos közfoglalkoztatási projektekben közel triplájára nőtt egy év alatt a résztvevők száma. Ez megfelel a Belügyminisztérium előzetes terveinek. Fontos hangsúlyozni, hogy az eszköz bővítése nem feltétlen fogja növelni a résztvevők elhelyezkedési esélyeit. A forrásokat inkább a résztvevők képzésére és tanácsadási tevékenységekre (mentori szolgáltatás, álláskeresői tréningek stb.) érdemes fordítani.

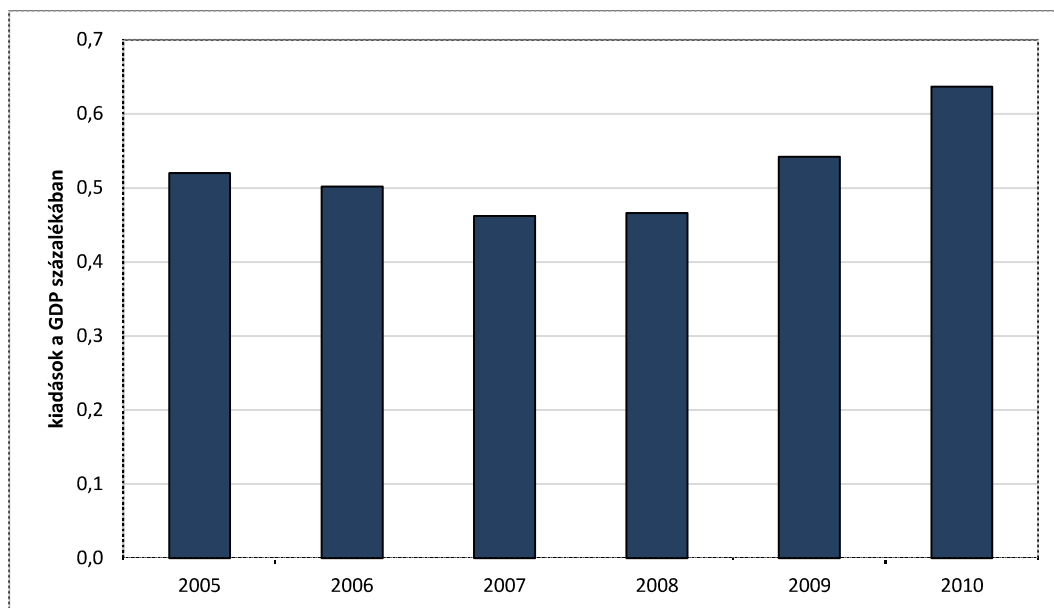
3. Aktív és passzív eszközök kiadásai az EU-ban¹¹

3.1. Leíró statisztikák

Az aktív eszközökre szánt GDP-arányos kiadások a válság kitöréséig folyamatosan csökkentek, majd 2009–2010-ben jelentősen megnőttek, elérve az átlagos 0,64 százalékos szintet az EU-ban. Ez annak a következménye, hogy jelentősen **megnőtt ebben az időszakban a munkanélküliség és így a potenciális résztvevők száma az egyes programokban.**

¹¹ Századvég Gazdaságkutató Zrt. [2013]: A foglalkoztatáspolitikai eszközök elemzése, azok költségességének és hatékonyságának a vizsgálatára fókuszálva. Eseti Tanulmány, 2013. június

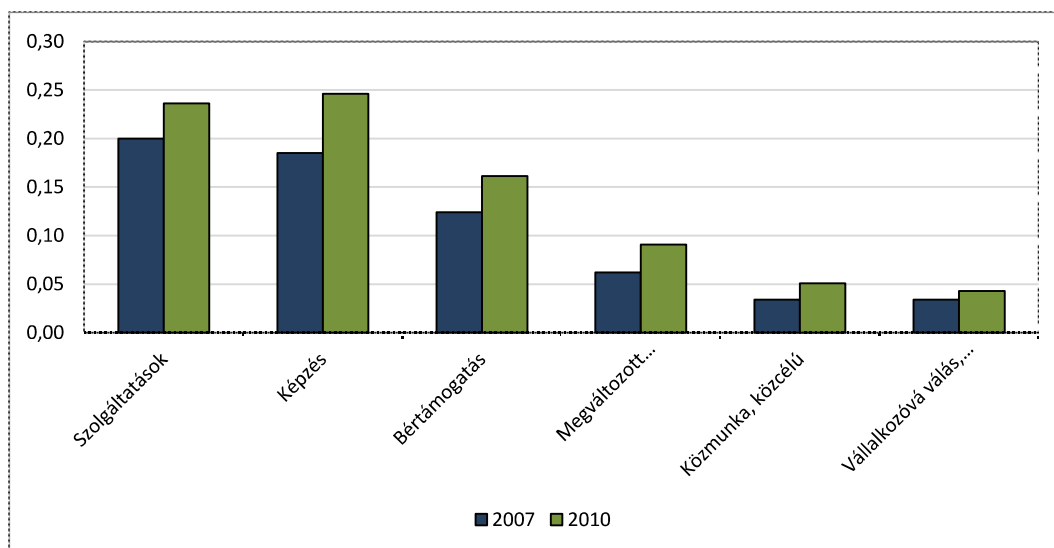
7. ÁBRA: AZ AKTÍV ESZKÖZÖKRE SZÁNT KIADÁSOK A GDP SZÁZALÉKÁBAN AZ EU-27-BEN

Forrás: Eurostat

A legnagyobb volumenű aktív eszköz, melyben a legtöbbet vettek részt, a munkaerő-piaci szolgáltatás volt. Ezt követte a bértámogatás és a képzés. A legkevesebben a közfoglalkoztatási és vállalkozóvá válási programokban vettek részt 2010-ben. **A válság előtti szinthez képest a legjobban a bérjellegű támogatások GDP-arányos kifizetései nőttek 2010-re.** Emellett jelentősen, 29 százalékkal bővültek a képzési támogatások költségei. A legkevésbé a vállalkozóvá válási és önfoglalkoztatási hozzájárulások nőttek. A legkevesebbet közfoglalkoztatásra és vállalkozóvá válási támogatásra költöttek az uniós államok.

8. ÁBRA: AZ AKTÍV ESZKÖZÖKRE SZÁNT KIADÁSOK A GDP SZÁZALÉKÁBAN AZ EU-27-BEN

Forrás: Eurostat

Az egyes országok aktív eszközökre szánt GDP-arányos kiadásai jelentősen eltérnek. **Jól elkülönülnek egymástól az északi országok** (Dánia, Svédország, Finnország), **a nyugat-európai államok** (Németország, Ausztria, Franciaország, Hollandia, Belgium és Luxemburg) és **az újonnan csatlakozott tagállamok csoportjai**. A nyugat-európaiak költenek a legtöbbet az aktív eszközökre, ezen belül is a munkaerő-piaci szolgáltatásokra.

6. TÁBLÁZAT: AZ AKTÍV ESZKÖZÖKRE SZÁNT KIADÁSOK A GDP SZÁZALÉKÁBAN AZ EU-27-BEN

Országok	2007	2010
Belgium	1,0	1,3
Bulgária	0,3	0,1
Csehország	0,1	0,2
Dánia	1,0	1,4
Németország	0,5	0,6
Észtország	0,0	0,1
Írország	0,5	0,7
Görögország	0,2	0,2
Spanyolország	0,6	0,7
Franciaország	0,7	0,8
Olaszország	0,4	0,3
Ciprus	0,1	0,3
Lettország	0,1	0,5
Litvánia	0,2	0,2
Luxembourg	0,4	0,4
Magyarország	0,2	0,5
Málta	0,0	0,0
Hollandia	0,7	0,8
Ausztria	0,5	0,7
Lengyelország	0,4	0,6
Portugália	0,4	0,6
Románia	0,1	0,0
Szlovénia	0,1	0,4
Szlovákia	0,1	0,2
Finnország	0,7	0,9
Svédország	0,8	0,8

Forrás: Eurostat

Az aktív eszközök teljes körű vizsgálata nem lehetséges a passzív kiadások elemzése nélkül. **A passzív ellátások egyik legfontosabb célja az, hogy az álláskeresés ideje alatt biztosítva legyen a munkanélküliek folyamatos pénzbeli ellátása.** Így a munkakeresés elvileg zavartalanabbul, anyagi gondok enyhítése mellett folytatódhat.

3.2. Klaszter analízis

Az egyes országok aktív és passzív eszközökre szánt kiadásainak összehasonlítása nem csak leíró statisztikák alapján készíthető el, hanem úgynevezett klaszteranalízis segítségével csoportosíthatjuk az egyes uniós tagállamokat. Ez egy olyan eljárás, amellyel adattömböket tudunk homogén csoportokba sorolni, klasszifikálni. Ezeket a csoportokat nevezzük klasztereknek. Az egyes klasztereken belül az adatok valamilyen dimenzió szerint hasonlítanak egymáshoz, és e dimenzió mentén különböznek a többi klaszter elemeitől. A csoportosítás alapját különböző távolság- vagy hasonlóságmértékek képezik. **Elemzésünk során figyelembe vettük az egyes uniós tagállamok aktív és passzív eszközökre fordított GDP-arányos kiadásait, a GDP gap-et,¹² a munkanélküliséget és az egy főre eső GDP-t.¹³** A kibocsátási rést és a munkanélküliséget a konjunkturális helyzet proxyjaként alkalmazzuk, az egy főre eső GDP-vel pedig arra szeretnénk kontrollálni, hogy az egyes országok tehetősebbek, míg mások a konvergencia korábbi szakaszán vannak csak.

Ez alapján a következő csoportosítást kaptuk eredményül:

7. TÁBLÁZAT: AZ EU-27 ORSZÁGAINAK KLASZTEREI, 2010

Klaszterek					
1	2	3	4	5	6
Franciaország	Görögország	Luxemburg	Bulgária	Dánia	Belgium
Olaszország	Spanyolország	Hollandia	Észtország		Csehország
Románia	Lettország	Ausztria	Írország		Németország
Szlovénia			Litvánia		Ciprus
Finnország			Magyarország		Málta
			Portugália		Lengyelország
			Szlovákia		Svédország

Forrás: Eurostat, Századvég-számítás

A fenti táblázatban hat csoport (klaszter) látható, amelyek a vizsgált változók alapján hasonlónak tekinthetők. **Hazánk foglalkoztatáspolitikai kiadásai és a gazdasági ismérvek alapján leginkább Bulgáriához, Észtországhoz, Írországhoz, Portugáliához és Szlovákiához hasonlított 2010-ben.** A vizsgált csoportra általában az jellemző, hogy magasabb a munkanélküliség (átlagosan 1,7 százalék ponttal), miközben – leszámítva a közfoglalkoztatást – az aktív eszközökre kevesebbet költenek az uniós átlagnál. A vizsgált csoportok közül kiemelkedik a harmadik klaszterben szereplő államok (Luxemburg, Hollandia, Ausztria) átlagos foglalkoztatáspolitikai kiadási szintje. Különösen annak fényében jelentős a kiadásnövekedés, hogy a három államban kisebb volt a munkanélküliség, mint az EU többi országában átlagban.

¹² A GDP gap a potenciális GDP és a tényleges bruttó hazai termék különbsége a GDP százalékában.

¹³ Az adatok az Eurostatról származnak.

Az első csoportba tartozó országok esetében az átlagosnál alacsonyabb munkanélküliséghez, visszafogottabb kiadások párosulnak, kivétel a közfoglalkoztatási ráfordítások. A második csoport államaiban az átlagnál magasabb az állástalanok aránya, emellett jóval alacsonyabb az egyes eszközökre szánt összegek. Az utolsó csoport jellemzője, hogy több mint két százalékponttal alacsonyabb a munkanélküliek aránya, és a gazdaság ciklikus helyzete is jobb, amely mellé rendkívül magas munkaerő-piaci szolgáltatási kiadás társul GDP-arányosan. Emellett többet szánnak bértámogatásra és rehabilitációs kiadásokra, a többi aktív eszközre viszont kevesebb forrás jut.